

далого населення до прийняття політичних рішень місцевого та обласного рівня.

Отже, з огляду на теоретичні засади аналізу акторів постконфліктного миробудування, ми можемо зробити висновок, що застосування лише однієї класифікації суттєво обмежує межі дослідження та виключає великий пласт матеріалу. Акцентуючи увагу на сучасній ситуації в Україні, ми бачимо необхідність в розгляді недержавних акторів як головного суб'єкта процесу розбудови миру з урахуванням особливостей їх діяльності та рамок, якими вони обмежені.

Перспективи подальших досліджень можуть включати розширення переліку активно діючих організацій, аналіз специфіки їхньої діяльності та створення системної картини переваг і недоліків впливу на миробудування.

ЛІТЕРАТУРА

Barnett, Michael. 2007. "Peacebuilding: What Is in a Name?", *Global Governance* 13: 35-58

Confronting War: Critical Lessons for Peace Practitioners. 2003 (edited by M. B. Anderson, L. Olson, K. Doughty). The Collaborative for Development Action.

Aryal, A. 2012. *Theories of Change in Peacebuilding: Learning from the Experiences of Peacebuilding Initiatives in Nepal*, CARE.

Alif, S. M. 2014. "Peace building in post-war societies", *Journal of Social Review* 2 (1): 31-44.

Campbell, S. P. and Hartnett, Michael. 2005. "A Framework for Improved Coordination: Lessons Learned from the International Development, Peacekeeping, Peacebuilding, Humanitarian and Conflict Resolution

Communities". URL: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/missions/framework.pdf> (дата звернення 12.11.2018)

Paffenholz, T. 2014. "International peacebuilding goes local: analysing Lederach's conflict transformation theory and its ambivalent encounter with 20 years of practice", *Routledge* 2. №1: 11-27

Maiese, M. 2003. "Midlevel Actors". URL: <https://www.beyondintractability.org/essay/midlevel-ngos-gos> (дата звернення 1.11.2018)

Clapham, A. 2009. "Non-state Actors (in Postconflict Peace-building)". *POSTCONFLICT PEACE-BUILDING: A LEXICON*, Vincent Chetail, ed., Oxford University Press: 200-212.

URL: <https://is.gd/pMYfqv> (дата звернення 10.10.2018)

Wagner, M. 2009. "Non-State Actors". URL: <https://www.researchgate.net/publication/308874846> Non-State Actors (дата звернення 10.11.2018)

Forster R. Report No. 36445-GLB 2006. *Civil Society and Peacebuilding Potential, Limitations and Critical Factors*". URL: <https://is.gd/T3xnZC> (дата звернення 5.11.2018)

"Стратегія участі Церков і релігійних організацій в миробудуванні" 2017. *Україна – наш спільний дім*. URL: <http://vrciro.org.ua/ua/documents/535-uccro-peacebuilding-strategy-ukraine> (дата звернення 1.11.2018)

Філіпчук, В. 2016. "Міжнародна миротворчість та війна на Сході України: чи є точки дотику?". URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_mirotvorchist_a5.pdf (дата звернення 10.11.2018)

Про Програму розвитку ООН в Україні, *ПРООН України*. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/about-us.html> (дата звернення 1.11.2018)

УДК 322.2-043.83(73)

Стебляк Діана Михайлівна

викладач

ДВНЗ «Ужгородський

національний університет»,

пл. Народна, 3, м. Ужгород, 88000

diana.stebalak@uzhnu.edu.ua;

<https://orcid.org/0000-0002-4476-7284>

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Розглянуто політико-правові аспекти формування моделі державно-церковних відносин у США. Описано нормативно-правову базу, яка регулює відносини держави і

церкви в США. Проаналізовано модель взаємовідносин держави та церкви в США в різних сферах. Досліджено особливості американської моделі державно-церковних відносин, визначено причини та фактори релігійної толерантності в країні. Проаналізовано погляди батьків-засновників американської Конституції – Т. Джефферсона і Дж. Медісона, які лягли в основу ставлення держави до релігійних питань. Охарактеризовано роль Декларації незалежності Сполучених Штатів, яка підписана 1776 року в Америці, затверджена Другим Континентальним конгресом північноамериканських колоній Великої Британії, Статуту Вірджинії про релігійну свободу «Virginia Statute on Religious Freedom» – законодавчого акта Вірджинії, який було прийнято Генеральною Асамблеєю штату в 1786р., Конституції США, яку було прийнято 17 вересня 1787 р., яка набрала чинності 1789 р. та ратифіковано в усіх тринадцяти штатах. Досліджено роль Першої поправки – однієї з десяти, які склали Біль про права (Bill of Rights, 1791). США – одна з найбільш релігійних країн світу. Населення США відвідує церкви регулярно. Важливе значення у виборах кожного наступного керівника країни має релігія. Майже всі найвагоміші заходи, промови політиків, клятви вищих державних службовців починаються словами з Біблії.

Ключові слова: політика, модель державно церковних відносин, США, держава, церква, відокремлення держави і церкви, Перша поправка Конституції США.

Стебляк Диана Михайловна
преподаватель
ГВУЗ «Ужгородский
национальный университет»,
пл. Народна, 3, г. Ужгород, 88000
diana.steblyak@uzhnu.edu.ua;
<https://orcid.org/0000-0002-4476-7284>

ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ МОДЕЛИ ГОСУДАРСТВЕННО-ЦЕРКОВНЫХ ОТНОШЕНИЙ В СОЕДИНЕННЫХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Рассмотрены политико-правовые аспекты формирования модели государственно-церковных отношений в США. Описана нормативно-правовая база, регулирующая отношения государства и церкви в США. Проанализирована модель взаимоотношений государства и церкви в США в различных сферах. Исследованы особенности американской модели государственно-церковных отношений, определены причины и факторы религиозной толерантности в стране. Проанализированы взгляды отцов-основателей американской Конституции – Т. Джефферсона и Дж. Мэдисона, которые легли в основу отношения государства к религиозным вопросам. Охарактеризована роль Декларации независимости Соединенных Штатов, подписанной в 1776 году в Америке, утвержденной Вторым Континентальным конгрессом североамериканских колоний Великобритании, Устава Вирджинии о религиозной свободе «Virginia Statute on Religious Freedom» – законодательного акта Вирджинии, который был принят Генеральной Ассамблеей штата в 1786 г., Конституции США, принятой 17 сентября 1787 г., которая вступила в силу 1789 г. и ратифицирована во всех тринадцати штатах. Исследована роль Первой поправки – одной из десяти, которые составили Биль о правах (Bill of Rights, 1791). США – одна из самых религиозных стран мира. Население США посещает церковь регулярно. Важное значение в выборах каждого следующего руководителя страны имеет религия. Почти все значимые мероприятия, речи политиков, клятвы высших государственных служащих начинаются словами из Библии.

Ключевые слова: политика, модель государственно церковных отношений, США, государство, церковь, отделение государства и церкви, Первая поправка Конституции США.

Diana Steblak

Assistant lecturer
Uzhhorod National University,
sq. Narodna, 3, Uzhgorod, 88000
diana.steblak@uzhnu.edu.ua;
<https://orcid.org/0000-0002-4476-7284>

POLITICAL AND LEGAL ASPECTS OF STATE-CHURCH RELATIONS IN THE UNITED STATES OF AMERICA

The political and legal aspects of forming a model of state-church relations in the USA are reviewed. The legal and regulatory framework regulating relations between the state and the church in the USA is described. The model of relations between the state and the church in the USA in different spheres is analyzed. The features of the American model of state-church relations are investigated, the causes and factors of religious tolerance in the country are determined.

The views of the founding fathers of the American Constitution - T. Jefferson and J. Madison, which formed the basis of the state's attitude to religious issues, are analyzed. The role of the United States Declaration of Independence signed in 1776 in America, approved by the Second Continental Congress of the North American Colonies in the United Kingdom, of the Charter of Virginia Statute of Religious Freedom, the «Virginia Statute on Religious Freedom» adopted by the General Assembly of the State in 1786, the US Constitution, which was adopted on September 17, 1787, which came into force in 1789 and ratified in all thirteen states is described.. The role of the First Amendment, one of the ten ones, which formed the Bill of Rights (Bill of Rights, 1791), was explored. USA is one of the most religious countries in the world. The US population regularly visits the churches. In every elections of every next official religion shows its importance. Almost all the most important events, speeches of politicians, oaths of senior civil servants begin with the words of the Bible.

Key words: politics, model of state-church relations, USA, state, church, separation of state and church, first amendment of the US Constitution.

Церква займає важливе місце у системі ідеологічних інститутів держави та відіграє важливу роль у суспільно-політичному житті, культурі, освіті, економіці, соціальній сфері. З огляду на це питання взаємовідносин між державою та церквою в США не втрачають своєї актуальності. Церква являє собою один із важливих соціальних інститутів, який здійснює вагомий вплив на віруючих, здатна консолідувати суспільство, а відтак вона може значно впливати на державні процеси. У США відокремлена модель державно-церковних відносин, це означає, що держава та церква не втручаються у справи одна одної, що має важливе значення для поліконфесійного суспільства. Не дивлячись на це, серед науковців дотепер відбуваються дискусії про роль церкви у США, адже «симфонія влад» як принцип взаємовідносин між державою та церквою є особливою у США.

Дослідженням державно-церковних відносин в США займалися багато вітчизняних і зарубіжних учених, серед них: Касаткін П., Ібрагімова К., Ніколаєв Б.В., Павлова Н.А., Лопухін А.П., Белоножко

С. В., Биховський Б., Прудніков М.Н., Адамс Дж та ін.

Так, В. Д. Титов досліджував «Філософсько-правові погляди Томаса Джефферсона», який відіграв вагому роль в налагодженні системи взаємовідносин держави та церкви в США. Л.Н. Великович у праці «Релігія і церква в США» проаналізував розвиток державно-церковних відносин від колоніальних часів, роль релігійних організацій у країні, та релігійний плюралізм і його значення в політиці країни. Вагомий внесок у розвиток зазначеної тематики зробила О.Романова, яка досліджувала моделі державно-церковних відносин у США в різних сферах. А. Василяк проаналізував модель взаємовідносин держави і релігійних організацій у США.

Метою статті є характеристика основних аспектів формування моделі державно-церковних відносин в США.

Сполучені Штати Америки є однією з найбільш релігійних країн світу. Більша частина населення відносить себе до певної релігійної конфесії, відвідуваність храмів у США, за даними Pew Research Centre та Gallup, є однією з найвищих у світі. У США

модель відокремлення держави та церкви, що сприяє балансу цих взаємовідносин та усуває можливість виникнення конфлікту у сфері державно-церковних відносин. США – це країна, яка є осередком релігійної свободи, з початку свого заснування переселенці з різних країн мігрували сюди саме через релігійні утиски та дискримінацію на своїй батьківщині.

Як зазначає французький католицький журнал «Informations catholiques internationales», у жодній країні світу релігія не займає такого важливого місця в суспільному житті, як в США (ІСІ, 1976: 31). Ілюстрацією цього є той факт, що засідання Конгресу починається з молитви, привітання президента починаються і закінчуються уривками з Біблії, клятви більшості державних службовців починаються зі слів, пов'язаних з релігійною тематикою, релігійними ритуалами супроводжуються державні події та відкриваються засідання в різних державних структурах, девіз країни містить заклики до бога – «Боже, благослови Америку», на грошовій одиниці країни зазначено «В Бога ми віруємо». Сполучені Штати – держава, яка тісно співпрацює з різноманітними конфесійними організаціями. У преамбулі конституції 42 штатів міститься звернення до Бога.

К. Маркс зазначав, що «США – це країна, де релігійна свідомість насолоджується, потопаючи в багатстві релігійних протилежностей і релігійному різноманітті» (Великович 1978: 22-23).

Усвідомлюючи той факт, що в США церква відокремлена від держави, Гленн Вернон стверджував, що «повне відокремлення церкви від держави неможливо, оскільки обидва інститути є частиною одного і того самого соціально-культурного середовища. Відокремлення цих двох інститутів, вважає він, може бути лише відносним (Великович 1978: 26-27). Він також називає багато сфер, де відносини держави та церкви переплітаються: освіта та церква, народження, військові сили, шлюб, телебачення, радіо, релігійні служби та інше.

Д. Моберг характеризує США як Мекку релігійної свободи, де панує повна свобода совісті (Великович 1978: 34).

З огляду на значення взаємовідносин держави і церкви, важливим було законодавче закріплення характеру цих взаємин.

На території США було прийнято багато документів і законів, які забезпечували свободу та рівність громадян, але на наш погляд, з точки зору політико-правових

аспектів формування моделі державно-церковних відносин, важливими є «Статути свободи», які забезпечили американському народу основні права та свободи і вважаються інструментами заснування та тлумачення філософії свободи та релігійної незалежності США. Це перш за все Декларація незалежності Сполучених Штатів 1776 року, Конституція США 1789 р., Білль про права. Також важливим у формуванні державно-церковних відносин є Статут Вірджинії, який вплинув на розвиток свободи совісті, віросповідання та рівності релігій.

Декларація незалежності Сполучених Штатів, як зазначає С. В. Белоножко, є важливим документом, який характеризує загальноправові свободи колоніальної епохи (Белоножко 1998).

Декларація незалежності Сполучених Штатів підписана 1776 року в Америці – видана Другим Континентальним конгресом північноамериканських колоній Великої Британії. Документ прийнято 4 липня 1776 р., згідно з яким тринадцять колоній, заснованих в XVII і XVIII ст. (Провінція Нью-Гемпшир, згодом штат Нью-Гемпшир; Провінція Массачусетс-Бей, згодом штати Массачусетс і Мен; Колонія Род-Айленд і плантація Провіденс, згодом штат Род-Айленд; Колонія Коннектикут, згодом штат Коннектикут; Провінція Нью-Йорк, згодом штати Нью-Йорк і Вермонт; Провінція Нью-Джерсі, згодом штат Нью-Джерсі; Провінція Пенсильванія, згодом штат Пенсильванія; Колонія Делавер, згодом штат Делавер; Провінція Меріленд, згодом штат Меріленд; Колонія і домініон Вірджинія, згодом штати Вірджинія, Кентуккі і Західна Вірджинія; Провінція Північна Кароліна, згодом штати Північна Кароліна і Теннессі; Провінція Південна Кароліна, згодом штат Південна Кароліна; Провінція Джорджія, згодом штат Джорджія), стають вільними та незалежними, та анулюють всі політичні зв'язки з Королівством Великої Британії.

Т. Джефферсон у другій частині Декларації відзначив, що люди народжуються вільними, що суперечило американським реаліям того часу, коли в політиці були тільки білі, в країні процвітало рабство.

У преамбулі Декларації зазначалося, що «...всі люди створені рівними, що їх Творець наділив певними невід'ємними Правами, серед яких Життя, Свобода і прагнення до Щастя» (America's Founding Documents, 1776). Це були ті слова, які американці хотіли почути, адже саме через відсутність

свободи і релігійних утисків вони мігрували на американський континент.

Другим визначним документом американської історії є Статут Вірджинії про релігійну свободу. Цей Статут «Virginia Statute on Religious Freedom» – законодавчий акт Вірджинії, який було прийнято Генеральною Асамблеєю штату в 1786 р., декларував свободу совісті ще до прийняття Першої поправки до Конституції. Статут було написано Томасом Джефферсоном в 1777 р. У цьому документі Джефферсон зазначив що Всемогутній Бог створив розум людини вільним і тому не можна поширювати релігію шляхом примушення. Це було перше документальне положення про те, що релігія не може бути насаджена силоміць, і ніхто не може ставити одну з церковних деномінацій вище за іншу. Джефферсон зазначив у Статуті, що примушувати вносити пожертви для поширення поглядів і думок, в які людина не вірить є несправедливістю, і що «наші громадянські права знаходяться в більшій залежності від наших релігійних поглядів, ніж від наших поглядів на фізику чи геометрію...» (Hening: 84-86). Джефферсон один із перших правників стверджував, що керуватися релігійною приналежність людини для зайняття нею державної посади є неправомірним та порушенням свободи.

З огляду на це, Генеральна асамблея Вірджинії прийняла Статут про релігійну свободу, створений Т. Джефферсоном, де задекларовано на правах закону: «ніхто не повинен зазнавати примусу відвідувати або брати участь в утриманні будь-якого релігійного культу, місця богослужінь або яких би то не було священнослужителів, так само як ніхто не повинен бути насильно змушений або підданий будь-яким труднощам, як особистих, так і майнових, і не повинен зазнавати будь-якої іншої дискримінації через його релігійні погляди або переконання» (Hening: 84-86).

Цей статут на законодавчому рівні гарантував свободу віросповідання, та можливості відстоювання своїх релігійних поглядів. Крім того, цей статут задекларував, що якщо буде прийнято в майбутньому будь-який акт, який обмежує права людини на віросповідання, то цим самим він порушить природне право. Статут про свободу віросповідання в Вірджинії – це утвердження свободи совісті, та принципу поділу церкви і держави. Томас Джефферсон є батьком Декларації про незалежність, Статуту Вірджинії про релігійну свободу та

засновником університету Вірджинії; він вважається «...найбільш філософськи обдарованим державним діячем в історії США» (Титов 2011: 85). Ставлення Джефферсона до релігії чітко проявляється в документах. Він є переконаним противником релігійного фанатизму і, відповідно, прихильником віротерпимості та свободи релігії. Як зазначається в 16 параграфі Вірджинської декларації, «релігія – є діло розуму і переконання, а не сили чи насильства, ось чому всі люди мають однакове право використовувати свої релігійні обов'язки згідно з вказівками своєї совісті.» (Быховский 1939: 98-108).

Статут Вірджинії про релігійну свободу був підґрунтям Першої поправки до Конституції США.

Конституцію США було прийнято 17 вересня 1787 р., ввійшла в дію 1789 р., ратифікована в усіх тринадцяти штатах. Це одна з найстаріших федеральних конституцій. У зв'язку з тим, що керівництво держави було ще слабким, штати діяли незалежно. Під час Конституційного зібрання делегати в Філадельфії розробили план зміцнення федерального правління, розроблений на засадах трьох гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової, що сприяло збалансованості всієї системи держави та укріпленню її незалежності (United States Constitution, 1787). Якщо Конституція США містила у собі план укріплення держави, то Білль про права гарантував основні індивідуальні права та свободи захисту людини та громадянина.

Проголошення демократичних прав і свобод мало прогресивне значення, було одним із виразів історичного процесу зламу феодального світопорядку. Перші десять поправок склали Білль про права (Bill of Rights, 1791).

Однією з найважливіших поправок, розроблених Джеймсом Медісоном, була Перша поправка, яка гарантувала загальні свободи американської нації. Перша Поправка зазначала, що «Конгрес не має права видавати закони щодо впровадження будь-якої релігії чи заборони вільно сповідувати її, а також не має права видавати закони, що обмежують свободу слова, друку і права народу мирно збиратися і звертатися до уряду з проханням усунути будь-яку кривду» (United States Constitution, 1787). Цей текст визначає важливі положення про релігійну свободу:

- по-перше, життєздатність певної релігії у суспільстві, в якому існують різні релігійні напрями;

- по-друге, конституційне гарантування індивідуальної свободи віросповідання;

- по-третє, заборона приймати будь-які закони, які б це нівелювали.

Тобто Перша поправка встановлювала відокремлення церкви та держави. При цьому важливим аспектом саме американського підходу було те, що Сполучені Штати намагалися побудувати багатоконфесійне суспільство, на відміну від Європи. М.Н. Прудников відмічає, що при формуванні права в США важливими мотивами стали релігійні погляди колоністів, які в деякій мірі засновувалися на пуританському світогляді. У період заснування США існувало понад 10 правових систем, деякі з яких враховували звичаї, погляди і релігійні установки колоністів (Прудников 2013: 513). В деяких штатах протестантським церквам вдалося тоді зайняти привілейоване становище. Але Перша поправка унеможливила це на законодавчому рівні, зробивши всі релігійні напрями рівними. Багато дослідників зазначають, що це відбулося через відсутність церкви, яка б могла зайняти місце державної церкви в США.

Т. Джефферсон і Дж. Медісон, розуміли, що найкращий спосіб захистити свободу віросповідання – це не допустити втручання держави у релігійні питання. Перша поправка гарантувала відокремлення церкви від держави. Це було головним фактором, завдяки якому США вдалося запобігти багатьох релігійних конфліктів, які зруйнували багато держав. Засновники Сполучених Штатів розуміли, що тільки «стіна» зможе зберегти баланс. В США немає офіційної релігії, Перша поправка забороняє її встановлення. Також уряд не може підтримувати будь-яку церковну деномінацію.

Більш про права та Перша поправка зокрема не встановлювали необхідних юридичних і політичних гарантій реалізації закріплених у ньому принципів і норм. Так, наприклад, багато положень «Білля» мали загальнофедеральний характер і могли не враховуватися владою штатів. Це продовжувалося до прийняття Чотирнадцятої поправки згідно з якою «...жоден штат не може видавати чи застосовувати закони, що обмежують привілеї та іmunітети громадян Сполучених Штатів» (United States Constitution, 1787). Ця

поправка унеможливила втручання штатів та можливість нівелювати свободу віросповідання та Першу поправку загалом.

Модель відокремлення держави та церкви в США передбачає:

- Держава не втручається у справи церкви, церква не втручається у справи держави.

- Церква і школа відокремленні одна від одної.

- Держава не фінансує церкву та релігійні організації.

- Держава не визнає ту чи іншу релігію чи деномінацію вищою над іншими.

- У державні структури США не може бути обрана чи не обрана людина через її релігійні переконання чи їхню відсутність.

- Ніхто не може бути підданий дискримінації через свої релігійні погляди чи їхню відсутність.

- Церква не може брати участь у виборчих кампаніях та впливати на думки громадян щодо кандидатів.

- Релігійні організації не можуть фінансувати виборчі кампанії чи інші кампанії, які пов'язані з виборами у державні структури.

- Священик, рабин, пастор можуть брати участь та балотуватися на будь-які державні посади, але не як релігійні представники, а як громадяни США.

- З бюджету не виплачується заробітна плата священикам.

У США – країні де, релігійний плюралізм є надзвичайно поширеним, а кількість деномінацій, які мають вплив в суспільстві, є вагомою, дана модель є найбільш сприятлива. Адже, як стверджував Дж. Адамс: «Фундаментом свобод служить можливість вибору. У політиці, як і в релігії, кожен має право думати і діяти на свій розсуд» (Adams 1965: 131).

На думку автора, модель відокремлення держави та церкви у США має свої особливості. Перш за все, релігійні організації не сплачують податок, вони прирівняні до благодійних організацій згідно з законом. У військових силах присутні капелани різних релігійних напрямків. Президенти та інші державні лідери у своїй риторичі під час виступів і звернень до громадян посилаються на біблійні слова та звертаються до Бога; слова «Боже, благослови Америку» стали незмінним символом країни. З 1957 р. на всіх монетах і купюрах США є надпис «В Бога ми віруємо». Таким чином, можна зробити висновок, що релігія у Сполучених Штатах

має вагомий вплив на політику, виборців та вибори, зокрема. З огляду на це, можна стверджувати, що існує особлива – американська – модель відокремлення держави та церкви.

ЛІТЕРАТУРА

Informations catholiques internationales. 1976. N 507.

Великович, Л.Н. 1978. *Религія и церковь в США*. М.: Наука.

Белоножко, С. В. 1998. “Декларация независимости США в контексте политико-правовых идей колониального периода (XVII–XVIII вв.)” *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. Бердянськ. Запоріжжя. Вип. III: Міжнародні відносини і проблеми державного будівництва в країнах Європи і Америки. URL: <http://istznu.org/page/issues/3/398.ukr.html> (дата звернення: 25.10.2018).

America's Founding Documents. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs> (дата звернення: 27.10.2018).

Hening, W.W., ed., “Statutes at Large of Virginia”. vol. 12 (1823): 84-86.

Титов, В. Д. 2011. “Філософсько-правові погляди Томаса Джефферсона” *Філософські та методологічні проблеми права* 1: 85–93

Быховский, Б. 1939. “Философия американского Просвещения XVIII века”, *Под знаменем марксизма* 9: 92-108. URL: http://istmat.info/files/uploads/38670/hm-1939_american_philosophy_bykhowski.pdf (дата звернення: 29.10.2018).

United States Constitution. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution-transcript> (дата звернення: 29.10.2018).

Bill of Rights of the United States of America 1791. URL: <https://billofrightsinstitute.org/founding-documents/bill-of-rights/> (дата звернення: 29.10.2018).

Прудников, М.Н. 2013. *История государства и права зарубежных стран: учебник для бакалавров*. М.:Юрайт.

Adams J. 1965. “Legal Papers of John Adams” 3 Vols. in One. Ed. by L Kinvin Wroth and Hillier B. Zobel. Cambridge (MA), Vol. 2: 131.

УДК 342.3:341.22](477:4-6ЄЄ)(045)

Майніна Мирослава Сергіївна

аспірантка кафедри політичних наук
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01601
miroslava_maynina@ukr.net;
[orcid.org: 0000-0002-5929-5005](https://orcid.org/0000-0002-5929-5005)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Проблема збереження державного суверенітету країнами-членами Європейського Союзу була актуальною з моменту створення об'єднання. Тривалий період продовжувалися дебати навколо проблеми співвідношення суверенітету та інтеграції. Наразі цим питанням переймаються й ті країни, які лише стають на шлях євроінтеграції. У статті розглядаються особливості трансформації державного суверенітету під впливом інтеграційних процесів. Проаналізовано ряд концепцій західних учених, що спрямовані на визначення місця державного суверенітету в інтеграційному дискурсі Європейського Союзу. З'ясовано, що в межах досліджень виділяються такі концепції: «об'єднаний суверенітет», «розділений суверенітет», «обмежений суверенітет», «пізній суверенітет», «пост-суверенітет», «кооперативний суверенітет», «змішаний суверенітет» та ін. На основі аналізу цих концепцій визначено основні напрями дослідження розвитку державного суверенітету: 1. абсолютистсько-унітаристський; 2. напрям деагрегації/реагрегації державного суверенітету; 3. пост-сувереніталізм; 4. кооперативізм.

Державний суверенітет у сучасному світі необхідно розглядати з двох позицій – територіальної та функціональної, отже, можна констатувати часткові зміни у підходах до його визначення. Поява багатьох нових підходів спричинена тим, що вчені по-різному тлумачать саме функціональну сторону державного суверенітету. І хоча кожен